

CÁN BỘ THƯ VIỆN THÔNG TIN: NHỮNG YÊU CẦU ĐẶT RA TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

NCS. Phan Thị Huệ

Trưởng Phòng Nghiên cứu khoa học & Quan hệ quốc tế

Trường Cao đẳng VHNT&DL Hạ Long

Tóm tắt:

Trong thế kỷ 21 - thế kỉ của công nghệ và số, các thư viện ở Việt Nam không ngừng biến đổi để phù hợp với sự thay đổi của môi trường thông tin và nhu cầu tin của người dùng tin. Ngày nay, thư viện vừa cung cấp sản phẩm và dịch vụ thông tin truyền thống vừa cung cấp sản phẩm dịch vụ thông tin số trực tuyến cho người dùng tin. Tuy nhiên, để làm được điều này, người cán bộ thư viện – thông tin có một vai trò vô cùng quan trọng, được coi như “linh hồn” của thư viện, phải thường xuyên cập nhật kiến thức, họ không chỉ là người am hiểu nghiệp vụ, họ còn là chuyên gia thông tin, am hiểu công nghệ thông tin, người hoa tiêu tri thức, nhà cung cấp dịch vụ thông tin. Họ chính là chủ thể của hoạt động thông tin thư viện.

Đặt vấn đề

Cán bộ thư viện – thông tin là nguồn nhân lực không thể thiếu trong bất kỳ thư viện nào, cho dù đó là thư viện truyền thống, thư viện điện tử, thư viện số... Có thể thấy, một thư viện được tạo thành bởi bốn thành tố (nguồn lực thông tin (vốn tài liệu), người dùng tin, cán bộ thư viện - thông tin và cơ sở vật chất – kĩ thuật) có mối quan hệ hữu cơ với nhau và không thể tách rời, nếu thiếu một trong bốn thành tố thì thư viện sẽ không tồn tại. Trong đó, người cán bộ thư viện – thông tin đóng vai trò quyết định đến chất lượng hoạt động của thư viện .

Là những người trực tiếp đảm nhiệm các công việc chuyên môn trong thư viện, làm chủ các nguồn tin, có nhiệm vụ thu thập, xử lí, sắp xếp, bảo quản tài liệu và các nguồn tin theo một trật tự nhất định; tạo lập các sản phẩm và dịch vụ thông tin, tổ chức khai thác, tuyên truyền và giới thiệu chúng đến người dùng tin, cán bộ thư viện – thông tin cũng chính là người nghiên cứu ứng dụng khoa học công nghệ, cải tiến nghiệp vụ, vận hành, sử dụng các

phương tiện, kỹ thuật trong hoạt động thư viện – thông tin. Trong thời đại công nghệ, họ còn là người giám sát, điều khiển và hoàn thiện quá trình tự động hóa, là chiếc cầu nối giữa thư viện và công nghệ thông tin.

Cùng với sự phát triển không ngừng của khoa học và công nghệ thông tin, bên cạnh các thư viện truyền thống đã xuất hiện các thư viện hiện đại như thư viện điện tử, thư viện số, thư viện ảo... với các sản phẩm và các dịch vụ thông tin đa dạng với tính tổng hợp cao. Đặc biệt là Internet đã, đang ngày càng thâm nhập sâu vào hoạt động thông tin - thư viện, trở thành công cụ không thể thiếu đối với công tác này.

Từ thực tế trên, đã đặt ra những yêu cầu mới không chỉ cho ngành thư viện – thông tin, và mỗi cán bộ trong ngành luôn phải vận động và đổi mới. Những điều này mang ý nghĩa quyết định sự tồn tại và phát triển của sự nghiệp thư viện trong thời đại mới.

Những yêu cầu đặt ra đối với cán bộ thư viện – thông tin trong giai đoạn hiện nay

Từ bao thế kỷ nay, mọi người đã quen với hình ảnh người cán bộ thư viện đơn thuần chỉ là người thu thập, bổ sung tài liệu, xử lý kỹ thuật, rồi cất giữ trong kho và thụ động ngồi chờ người đến đọc. Ngày nay với sự xuất hiện của nhiều loại hình thư viện theo hướng hiện đại, ngoài những công việc truyền thống, người cán bộ thư viện – thông tin còn là người cung cấp sản phẩm và dịch vụ thông tin hiện đại: tài nguyên điện tử, công nghệ web, và năng lực số hóa thông tin in ấn, âm thanh, và nghe nhìn .. tới người dùng ở *mọi lúc, mọi nơi*. Để làm được điều này, yêu cầu đối với cán bộ thư viện - thông tin rất cao, đòi hỏi phải có tri thức khoa học, có chuyên môn cao, có khả năng nắm bắt nguồn thông tin... Đặc biệt trong thời đại công nghệ hiện nay, để theo kịp và đáp ứng đòi hỏi yêu cầu của xã hội, người cán bộ thư viện – thông tin cần phải có thêm những yêu cầu mới sau:

Có kiến thức vững về tin học, công nghệ thông tin, biết sử dụng các phương tiện hiện đại trong hoạt động thư viện

Công nghệ thông tin đã dẫn đến sự thay đổi quan trọng trong việc xử lý tài liệu, cũng như việc tạo ra các sản phẩm và dịch vụ thông tin. Để không bị tụt hậu người cán bộ thư viện – thông tin phải có trình độ tin học vững vàng và ứng dụng công nghệ thông tin vào công tác thư viện; làm chủ được những công cụ mới, các phương tiện kỹ thuật hiện đại; có

khả năng đánh giá, sử dụng các phần mềm thư viện; xây dựng, sử dụng và kiểm tra việc áp dụng tiêu chuẩn mô tả thư mục, format, sử dụng các thư mục tự động hoá; sử dụng thành thạo mạng, máy tính để khai thác thông tin; sử dụng công nghệ mới để quản lý và chuyển giao dịch vụ thông tin, quản lý, bảo trì và khai thác các nguồn tài liệu điện tử; vận hành sáng tạo và cải tiến môi trường thông tin dựa trên nền tảng web; giải quyết tốt các vấn đề kinh tế và công nghệ trong hoạt động thông tin.

Có khả năng tạo ra các sản phẩm và dịch vụ thông tin có chất lượng

Trước kia, tài liệu của thư viện đơn thuần là các tài liệu truyền thống. Ngày nay, vốn tài liệu của thư viện phong phú hơn rất nhiều, không chỉ là tài liệu truyền thống mà còn có nhiều loại tài liệu hiện đại được thu thập, bổ sung từ nhiều nguồn khác nhau. Điều này đòi hỏi người cán bộ thư viện – thông tin không chỉ cần kiến thức chuyên môn, mà phải có khả năng am hiểu kiến thức về nhiều lĩnh vực, có kiến thức và kỹ năng làm việc với các vật mang tin khác nhau (giấy, vi phim, vi phiếu, băng từ, tài liệu điện tử...). Họ cũng cần phải biết thu thập, xử lý, tổ chức, bảo quản nguồn tài liệu và nguồn tài nguyên thông tin, biết sàng lọc, đánh giá thông tin, có phản ứng nhanh nhạy với các nguồn thông tin khác nhau, biết tinh luyện, chế biến nguồn tài liệu, tạo ra các sản phẩm và dịch vụ thông tin có chất lượng, làm gia tăng giá trị sử dụng của thông tin tài liệu cả về mặt nội dung lẫn hình thức, phù hợp với thói quen sử dụng của người dùng tin.

Biết định hướng, tư vấn thông tin cho người dùng tin

Trong thời đại bùng nổ thông tin, cán bộ thư viện - thông tin đóng vai trò là người điều phối giữa một bên là dòng thác thông tin và một bên là nhu cầu thông tin ngày càng cao của xã hội. Để đáp ứng điều này, cán bộ thư viện - thông tin phải có khả năng giao tiếp với nhiều nhóm người dùng tin, thực sự hiểu được bản chất cũng như yêu cầu tin của người sử dụng. Cán bộ thư viện không chỉ là người vào kho lấy tài liệu phục vụ theo yêu cầu và nhận tài liệu trả từ bạn đọc mà còn là người hướng dẫn cách tra cứu cũng như việc định hướng tạo lập cho người sử dụng những nhu cầu thông tin mới, giúp họ có kỹ năng xác định đúng nhu cầu về thông tin của mình.

Có khả năng sử dụng thông thạo ít nhất một ngoại ngữ và am hiểu pháp luật

Trong “con bão” thông tin như hiện nay, đứng trước nguồn tài liệu khổng lồ, để khai thác được các tài liệu, thông tin có nguồn gốc, xuất xứ cũng như không vi phạm pháp

luật, người cán bộ thư viện không những phải thông thạo ngoại ngữ, đặc biệt là tiếng Anh để phục vụ cho việc khai thác, xử lý nguồn tin bằng tiếng nước ngoài một cách hiệu quả, mà còn phải am hiểu Luật Sở hữu trí tuệ, Luật Bản quyền tác giả, vấn đề bảo mật thông tin và các vấn đề pháp lý khác trong môi trường thông tin điện tử; Năm vững đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng, văn bản quy phạm pháp luật của Nhà nước đối với hoạt động thư viện thông tin.

Có lòng yêu nghề

Một yêu cầu cuối cùng không thể thiếu đối với mỗi cán bộ thư viện – thông tin là lòng yêu nghề. Phục vụ nhiều đối tượng người dùng tin như hiện nay là một công việc khó khăn, phức tạp và âm thầm. Yêu cầu đối với công việc cao nhưng sự đăi ngộ về vật chất, tinh thần ở Việt Nam đối với cán bộ thư viện nói chung chưa được tương xứng. Bên cạnh đó, sự nhận thức của nhiều người về các thành quả do ngành thông tin - thư viện mang lại còn hạn chế. Có thể thấy, trong bối cảnh ngành thư viện – thông tin đang từng bước tiếp cận các thành tựu hiện đại của thế giới, mỗi cán bộ thư viện – thông tin cần phải thường xuyên cập nhật kiến thức, trình độ chuyên môn cũng như các kỹ năng cần thiết trong nghề nghiệp, sẵn sàng đối mặt với mọi khó khăn, thách thức trong công việc... Để làm được như vậy, tất cả đều xuất phát từ lòng yêu nghề. Lòng yêu nghề trong mỗi cán bộ thư viện – thông tin là một nhân tố quan trọng tạo nên chất lượng hoạt động thông tin - thư viện.

Trên đây là những yêu cầu cơ bản đối với mỗi cán bộ thư viện – thông tin trong giai đoạn hiện nay. Để có một đội ngũ cán bộ thư viện trách nhiệm, việc này không chỉ thuộc về sự nỗ lực phấn đấu tự hoàn thiện của mỗi cá nhân, mà còn cần sự tham gia nhập cuộc của các nhà quản lý, nhà lãnh đạo trong việc định hướng phát triển, đào tạo bồi dưỡng chất lượng nguồn nhân lực. Đó cũng chính là bài toán dành cho các cơ sở đào tạo nghề thư viện làm thế nào để xây dựng chương trình đào tạo theo hướng chuẩn hóa và hội nhập với các kỹ năng, yêu cầu cần thiết, từ đó góp phần thúc đẩy ngành thư viện – thông tin Việt Nam phát triển ngang tầm với các nước trong khu vực, trong thời kì hội nhập quốc tế.

Tài liệu tham khảo

1. Vũ Dương Thúy Nga (2005), Suy nghĩ về phẩm chất và năng lực của người cán bộ thư viện – thông tin trong điều kiện hiện nay, *Thư viện Việt Nam* (1), trang 11- 13.

2. Bùi Loan Thùy (2009), "Đặc điểm lao động thông – thư viện và tiêu chí đánh giá hiện nay", *Thông tin và tư liệu* (4), trang 8-13.

